

5.4. HORIZONTÁLIS NEMI SZEGREGÁCIÓ A FELSŐOKTATÁSBAN – STEM-JELENTKEZÉSEK

KOEN DECLERCQ & VARGA JÚLIA

A 5.1. fejezetben bemutattuk, hogy a nők felsőoktatási részvételének nagyarányú növekedése ellenére továbbra is jelentős a horizontális nemi szegregáció a felsőoktatásban, a nők elsősorban az úgynevezett STEM (természettudományi, informatikai, műszaki és matematikai) képzési területeket jóval kisebb arányban választják, mint a férfiak. Ez nemcsak a nők munkaerőpiaci lehetőségeire van kedvezőtlen hatással, hanem a STEM tudományterületeken végzettek kínálatára is.

Igen kiterjedt irodalom próbálja megtalálni a nemek szerinti horizontális szegregáció okait. Az irodalom egy része a képességkülönbségekkel, a férfiak és nők matematikai teszteredmény-különbségeivel igyekezett megmagyarázni a horizontális szegregációt a felsőoktatásban (*Ceci és szerzőtársai*, 2009, *Ceci–Williams*, 2010, *Halpern és szerzőtársai*, 2007, *Hyde és szerzőtársai*, 2008, *Turner–Bowen*, 1999, *Wai és szerzőtársai*, 2010). Ugyanakkor a legtöbb kutatás azzal az eredménnyel zárult, hogy a matematika-teszteredmények különbsége nagymértékben csökkent a két nem között az utolsó évtizedekben, a nemek közötti teljesítménykülönbségek ma már a horizontális szegregációt csak kis részben magyarázzák (*Hyde és szerzőtársai*, 2008, *Spelke*, 2005, *Goldin és szerzőtársai*, 2006).

Más vizsgálatok arra mutattak rá, hogy a férfiak és nők munkaerőpiaci várakozásai különböznek, s emiatt térnek el továbbtanulási döntések (lásd például *Montmarquette és szerzőtársai*, 2002, *Varga*, 2006, *Boudarbat*, 2008, *Arcidiacono és szerzőtársai*, 2012). A tanulmányok egy része azt figyelte meg, hogy a nők kisebb súllyal veszik figyelembe választásaikkor a várható kereseteket, és emiatt kisebb valószínűséggel választják a STEM-területeket. *Zafar* (2013) eredményei szerint a kereseti hozamra vonatkozó várakozások különbsége nemek szerint a STEM-területek választásában mutatkozó különbségeknek csak kisebb részét magyarázzák, és a legfontosabb magyarázó ereje a férfiak és a nők preferenciakülönbségeinek van. Hasonló eredményre jutottak más kutatások is (*Turner–Bowen*, 1999, *Kahn–Ginter*, 2017). A preferenciakülönbségek mellett az újabb tanulmányok a nemek közötti kockázatkerülési hajlam különbségeire is visszavezetik a felsőoktatási horizontális szegregációt (*Bertrand*, 2011, *Croson–Gneezy*, 2009, *Eckel–Grossman*, 2008, *Gneezy és szerzőtársai*, 2003), valamint a nemek közti különbségekre a versenyre való készségben és magabiztosságban (*Reuben és szerzőtársai*, 2014). Ezek a tanulmányok azt találták, hogy a nők inkább kockázatkerülők, kevesebb az önbizalmuk, ami ugyancsak hozzájárulhat ahhoz, hogy a férfiak és nők különböző tudományterületeket

választanak, mivel a nők kisebb valószínűséggel jelentkeznek nagyon kompetitív tudományterületre.

A preferenciakülönbségekre épülő magyarázatok esetében felmerül a kérdés, hogy e preferenciák állandók-e, vagy idővel változnak, és ha változnak, akkor milyen hatásokra. Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk, hogy a bekerülési esélyek változásának hatására változnak-e a jelentkezők tudományterületi preferenciái, és hogy van-e különbség a nemek között e változásokban. Az elemzés a 2012-ben bekövetkezett oktatási reform hatásának vizsgálatára épül. 2012-ben hirtelen jelentősen csökkentették a felsőoktatásba állami finanszírozású férőhelyre felvehető és az összes felvehető számát. A csökkentés nem egyformán érintette a képzésterületeket. A STEM-tudományterületeken jóval kisebb arányú volt a csökkentés, mint a legtöbb egyéb tudományterületen, ezért az állami finanszírozású férőhelyek között a STEM-tudományterületre való relatív bekerülési esélyek javultak. Ennek a változásnak a hatását elemezzük.

Az elemzés két egyéni szinten összekapcsolt adminisztratív adatbázis adataira épül. Az Oktatási Hivatal teljes körű Érettségi Adatbázisának és a Felsőoktatási Felvételi Iroda teljes körű, egyéni szintű Felsőoktatási Felvételi adatbázisának 2011. és a 2012. évi hullámainak adataira. Az összekapcsolt adatokból ismerjük, hogy az adott évben érettségizett jelentkezett-e felsőfokú tanulmányokra, valamennyi érettségizettnél ismerjük az érettségi eredményeit, középiskolájuk típusát, iskolájuk településtípusát, az érettségiző nemét és születési idejét. A felvételi adatokból csak azok adatait használtuk, akik a jelentkezés évében érettségiztek, vagyis 2011-ben vagy 2012-ben. Az elemzésből kihagytuk a felsőfokú akkreditált szakképzésre jelentkezőket, és az alapképzésre (BA) és osztatlan képzésre jelentkezőkre szűkítettük a mintát. A felvételi adatbázis a felsőoktatásba jelentkezők valamennyi jelentkezésének adatait tartalmazza, a jelentkezés sorszámát, intézményét, szakját, finanszírozási módját, a képzés szintjét, típusát, valamint, hogy a jelentkezőt felvették-e az adott képzésre. Emellett ismerjük a felvételiző hozott pontjainak részletezését (a középiskolai eredményeit és érettségi eredményét), hogy a jelentkezőnek milyen jogcímen és mennyi többletpontja, hátrányos helyzetű volt-e, és rendelkezett-e nyelvvizsgálóval stb.).

Az 5.4.1. táblázat a 2011-es és a 2012-es jelentkezések jellemzőit mutatja be. Az egyszerű leíró statisztikákból úgy látszik, hogy a nők inkább reagáltak a változásokra. Mindkét nem esetében visszaesett a felsőoktatásba jelentkezők aránya, de a csökkenés a nők körében nagyobb volt, mint a férfiaknál. 2011-ben az az évben érettségizett férfiak negyede első helyen valamilyen STEM-képzésre jelentkezett, a nőknek mindössze 7,1 százaléka. Mindkét nem esetében csaknem kizárólag állami finanszírozású képzést választottak a STEM-képzésre jelentkezők. 2012-re az első helyen STEM-képzésre jelentkező férfiak aránya nem változott, a nőké 1 százalékponttal nőtt. Az utolsó helyen történő jelentkezések esetében a STEM-képzésekre jelentkező férfiak aránya 0,6 százalékponttal csökkent, a nőké 0,5 százalékponttal nőtt.

5.4.1. táblázat: A különböző felsőoktatási képzésekre jelentkezők az adott évben érettségizettek arányában nemek szerint, 2011 és 2012

	Férfiak			Nők		
	állami finanszírozású	költségtérítéses	együtt	állami finanszírozású	költségtérítéses	együtt
A) Első helyen jelentkezés, 2011						
STEM	25,1	0,1	25,2	7,1	0,0	7,1
Nem STEM	27,6	1,6	29,2	52,8	1,9	54,7
Összesen	52,7	1,7	54,4	60,0	1,9	61,8
B) Első helyen jelentkezés, 2012						
STEM	24,8	0,4	25,2	8,1	0,1	8,2
Nem STEM	18,3	6,3	24,6	36,5	10,1	46,6
Összesen	43,1	6,7	49,8	44,6	10,2	54,8
C) Utolsó helyen jelentkezés, 2011						
STEM	23,9	2,8	26,8	8,6	0,7	9,2
Nem STEM	19,3	8,4	27,7	40,3	12,3	52,6
Összesen	43,2	11,2	54,4	48,9	13,0	61,8
D) Utolsó helyen jelentkezés, 2012						
STEM	19,1	7,2	26,2	7,7	2,0	9,7
Nem STEM	11,0	12,5	23,6	24,2	20,9	45,1
Összesen	30,1	19,7	49,8	31,9	22,9	54,8

A 5.4.2. táblázat a különböző felvételi jelentkezési döntéseket leíró egyszerű modellek eredményeit mutatja be: (1) a jelentkezés (igen/nem) valószínűségét, (2) a jelentkezések számát, (3) az 1. és (4) utolsó helyen STEM-képzésre jelentkezés, (5) a legalább egy STEM-szakra beadott, jelentkezés valószínűségét, (6) az összes STEM-jeleltkezés számát, (7) az első és (8) utolsó helyen költségtérítéses képzés valószínűségét, valamint (9) a legalább egy költségtérítéses képzés valószínűségét, (10) és az összes költségtérítéses jelentkezés számát leíró modellek eredményeit. A (2), és a (6) modell egyszerű OLS-regressziók, a többi modell logisztikus regressziós (logit) modell.¹

Az (1) becslés eredményeiből látjuk, hogy a nők nagyobb valószínűséggel jelentkeznek felsőoktatásba, továbbá azt, hogy a 2012. évi változások csökkentették a továbbtanulás valószínűségét. Az interakciós változó hatása pedig azt mutatja, hogy a nőket inkább eltántorították a felsőoktatási jelentkezéstől a 2012. évi változások.

A többi becslési eredmény szerint a férfiak 2012 után nagyobb valószínűséggel jelentkeztek STEM-képzésre első és utolsó helyen is, és nagyobb számú ilyen jelentkezést adtak be, mint a nők. Nem volt viszont szignifikáns különbség a két nem között abban, hogy hogyan változott a legalább egy STEM-képzésre beadott jelentkezés valószínűsége. A férfiak tehát inkább a STEM-jeleltkezéseik növelésével válaszoltak a 2012. évi változásokra, míg a nők nagyobb valószínűséggel jelentkeztek költségtérítéses képzésre 2012 után, ami – mivel a költségtérítéses képzésre nagyobbak a bekerülési esélyek – egy kockázatke-
rülő stratégiának tűnik.²

1 A táblázat csak a *nem* változó, a *reform évét*, vagyis 2012-t jelző kétértékű változó és e két változó interakciójaként létrehozott interakciós változóra vonatkozó becslési eredményeket közli.

2 A diák azt mérlegeli, hogy fektessen-e időt a felvételire felkészülésre. E mérlegelés fontos eleme a bekerülési esély, amely minél kisebb, annál kockázatosabbnak számít a tanulásra fordított időbefektetés.

**5.4.2. táblázat: Felsőoktatási jelentkezések – a reform hatása
(becsült együtthatók, a standard hibák zárójelben)**

	(1) Jelentkezik	(2) Összes jelentkezés száma	(3) STEM első helyen	(4) STEM utolsó helyen
Nő	0,074* (0,004)	0,034* (0,014)	-0,283* (0,004)	-0,281* (0,004)
2012	-0,039* (0,004)	0,294* (0,015)	0,029* (0,004)	0,022* (0,004)
Nő × 2012	-0,048* (0,006)	-0,102* (0,020)	-0,027* (0,005)	-0,026* (0,006)
	(5) Legalább egy STEM-jelentkezés	(6) Összes STEM-jelentkezés	(7) Első helyen költségtérítéses képzésre jelentkezik	(8) Utolsó helyen költségtérítéses képzésre jelentkezik
Nő	-0,296* (0,004)	-0,930* (0,014)	0,003 (0,003)	0,006 (0,004)
2012	0,016* (0,004)	0,325* (0,015)	0,104* (0,003)	0,191* (0,004)
Nő × 2012	-0,011 (0,006)	-0,271* (0,020)	0,053* (0,004)	0,022* (0,006)
	(9) Legalább egy költségtérítéses képzésre jelentkezik	(10) Költségtérítéses jelentkezések száma		
Nő	0,010* (0,004)	0,021 (0,012)		
2012	0,230* (0,005)	0,661* (0,013)		
Nő × 2012	0,034* (0,006)	0,119* (0,017)		

Megjegyzés: A jelentkezés valószínűségét leíró modellt az összes, 2011-ben és 2012-ben érettségiző mintáján becsültük, a többi kontrollváltozó: életkor, részletes érettségi eredmények százalékos formában és régió fix hatások. Az egyéb becsléseket a felsőoktatásba jelentkező érettségizők almintáján végeztük. E becslésekben az előbbieket mellett kontrollváltozó volt a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet és az érettségit adó középiskola típusa.

* 5 százalékos szinten szignifikáns.

Egy strukturális modellt becsültünk annak vizsgálatára, hogy az érettségizők mennyire veszik figyelembe bekerülési esélyeiket, van-e ebben különbség a nemek között, továbbá ez hogyan érinti a különböző tudományterületekre történő jelentkezésüket. (A modell leírását lásd a 5.4. Függelékben). A becslési eljárás két lépésből állt. Először egy bináris logit regresszióval megbecsültük az első helyes jelentkezésekre vonatkozó bekerülés esélyét a 2011-es adatok felhasználásával, majd egy feltételes logit modellel annak valószínűségét becsültük meg, hogy valaki a j -edik szakot választja a k -edik intézményben. (A bekerülési esélyekre vonatkozó becslési eredményeket itt most nem közöljük). A 5.4.3. táblázat a feltételes logit modell eredményeit mutatja be. A nem szignifikáns hatással van számos tudományterület választására. Látjuk, hogy a nők kisebb valószínűséggel választják a műszaki, informatikai képzésterü-

letet, mint a férfiak. Ugyanakkor a természettudományi képzésterület választásának valószínűségében nincs különbség a két nem között, vagyis nem minden STEM-területre igaz az, hogy a nők kisebb valószínűséggel választják. A becslési eredmények azt is megmutatják, hogy a nők a férfiakénál jóval nagyobb valószínűséggel veszik figyelembe bekerülési esélyeiket, ami megerősíti a nemzetközi irodalom eredményeit, hogy a nők sokkal kockázatkezelőbbek választásaikban.

5.4.3. táblázat: Képzési terület választása első helyen történő jelentkezések

	Gazdasági, közgazdasági	Műszaki, informatikai	Tanárképzés	Egészségügyi	Természettudományi	Agrár
Férfi	-0,760* (0,058)	1,319* (0,073)	-2,968* (0,157)	-1,294* (0,081)	0,062 (0,098)	-0,168* (0,085)
19 évesnél idősebb	0,019 (0,059)	-0,245* (0,062)	-0,173* (0,090)	-0,363* (0,081)	-0,477* (0,097)	-0,302* (0,089)
Matematika	4,212* (0,149)	5,882* (0,162)	1,024* (0,231)	3,804* (0,188)	4,131* (0,223)	2,724* (0,216)
Magyar nyelv és irodalom	2,145* (0,189)	0,801* (0,192)	1,900* (0,293)	2,546* (0,264)	1,191* (0,292)	0,945* (0,282)
Történelem	1,829* (0,206)	0,750* (0,211)	1,240* (0,306)	3,314* (0,282)	2,432* (0,322)	2,373* (0,300)
Budapest	-0,768* (0,061)	-1,059* (0,064)	-0,565* (0,096)	-0,541* (0,082)	-0,753* (0,094)	-1,150* (0,093)
Konstans	-7,458* (0,120)	-8,503* (0,129)	-5,885* (0,156)	-8,820* (0,173)	-8,212* (0,192)	-7,208* (0,165)
	Jogi, igazgatási	Művészeti, Testnevelési	Nyelvi, Bölcsészlet és Társadalomtudományi	Önköltséges képzés	Bekerülési esély	Távolság az intézménytől
Férfi	-0,111 (0,069)	-0,322* (0,073)	-1,039* (0,063)	0,331* (0,098)	-0,552* (0,094)	0,000 (0,000)
19 évesnél idősebb	-0,060 (0,072)	-0,115 (0,075)	0,082 (0,061)	0,216* (0,086)	-	-
Matematika	1,276* (0,177)	1,386* (0,188)	0,885* (0,153)	-2,504* (0,229)	-	-
Magyar nyelv és irodalom	4,356* (0,237)	2,808* (0,239)	4,316* (0,202)	-1,385* (0,277)	-	-
Történelem	1,597* (0,250)	1,702* (0,254)	2,123* (0,216)	0,054 (0,288)	-	-
Budapest	-1,183* (0,074)	-0,290* (0,073)	-0,522* (0,063)	0,863* (0,081)	-	-
Konstans	-6,925* (0,145)	-7,132* (0,139)	-7,678* (0,127)	-2,652* (0,138)	1,689* (0,071)	-0,015* (0,000)

Megjegyzés: A standard hibák zárójelben. Referenciakategória: nem jelentkezik továbbtanulásra.

* 5 százalékos szinten szignifikáns.

Végül, a modell segítségével megvizsgáltuk, hogy milyen hatása lenne egy alternatív felsőoktatási politikának – annak, ha korlátozás nélkül lehetne bekerülni a felsőoktatásba – a nők és férfiak STEM-jelentkezéseinek alakulására. E szimuláció eredményeit veti össze a 2011-es *status quo* szerinti arányokkal az 5.4.4. táblázat.

5.4.4. táblázat: Alternatív felsőoktatási politika szimulált hatása

	2011-es status quo			Szimuláció a felvételi korlátok eltörlése esetére		
	állami finanszírozású	önköltséges	összes	állami finanszírozású	önköltséges	összes
Férfiak						
STEM	25,1	0,1	25,2	37,4	0,0	37,4
Nem STEM	27,6	1,6	29,2	23,0	1,3	24,2
Összes	52,7	1,7	54,4	60,3	1,3	61,6
Nők						
STEM	7,1	0,0	7,1	16,6	0,0	16,6
Nem STEM	52,9	1,9	54,7	47,4	1,7	49,0
Összes	60,0	1,9	61,9	64,0	1,7	65,7

Megjegyzés: A 2011-ben érettségizettekhez viszonyított arány (százalék).

Azt találtuk, hogy korlátozás nélküli bekerülés esetében több diák jelentkezne továbbtanulásra, és a férfiak és nők közül is többen jelentkeznének STEM-szakokra, de ez a hatás a nők esetében kisebb volna, mint a férfiak esetében, azonban így is több, mint kétszeresére nőne a STEM-szakokat választó nők aránya.

Elemzésünk azt mutatta, hogy a felvételi szabályok változtatásával ösztönözhetők a STEM-jelentkezések. Ugyanakkor azt is láttuk, hogy az érettségizők nem minden továbbtanulási lehetőséget tekintenek egymás közeli helyettesítőinek. A diákok – és főként a nők – egy tekintélyes hányada inkább eláll a továbbtanulástól, ha a preferált programokra csökken a bekerülés esélye, a jelentkezés hasznossága. Az elemzés azt is megmutatta, hogy nemcsak a nők és férfiak a tudományterületi preferenciái különböznek, hanem a bekerülési esélyekre való érzékenységük is, a nők nagyobb súllyal veszik figyelembe a bekerülési esélyüket felsőoktatási jelentkezéseikkor. Az eredményekből azt is láttuk, hogy a STEM-szakok egy részében – a természettudományi képzésterületen – már nincs különbség a férfiak és nők jelentkezési valószínűségében, ha kontrollálunk a matematikaeredményekre és az egyéb, a modelünkben szereplő jellemzőkre. A műszaki, informatikai területen mutatkozó nagymértékű különbség okainak feltárására további kutatásokra van szükség.

Hivatkozások

ARCIDIACONO, P.–HOTZ, J.–KANG, S. (2012): Modelling college major choices using elicited measures of expectations and counterfactuals. *Journal of Econometrics*, Vol. 166. No. 1. 3–16 o.

BERTRAND, M. (2011): New perspectives on gender. Megjelent: *Ashenfelter O.–Layard, R.–Card D.* (szerk.): *Handbook of Labor Economics*, Vol. 4. Part B. 1543–1590. o. Elsevier.

- BOUDARBAT, B. (2008): Field of study choice by community college students in Canada. *Economics of Education Review*, Vol. 27. No. 1. 79–93 o.
- CECI, S. J.–WILLIAMS, W. M. (2010): **Sex Differences in Math-Intensive Fields**. *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 19. No. 5. 275–279. o.
- CECI, S. J.–WILLIAMS, W. M.–BARNETT, S. M. (2009): **Women’s underrepresentation in science: Sociocultural and biological considerations**. *Psychological Bulletin*, Vol. 35, No. 2. 218–261. o.
- CROSON, R.–GNEEZY, U. (2009): Gender differences in preferences. *Journal of Economic Literature*, Vol. 47. No. 2. 1–27. o.
- ECKEL, C.–GROSSMAN, P. (2008): Men, women and risk aversion. Experimental evidence. Megjelent: *Plott, C, R.–Smith, V, L.* (szerk.): *Handbook of Experimental Economics Results*, Vol. 1. 1061–1073 o. Elsevier, New York.
- GNEEZY, U.–NIEDERLE, M.–RUSTICHINI, A. (2003): **Performance in competitive environments. Gender differences**. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 118. No. 3. 1049–1074. o.
- GOLDIN, C.–KATZ, L.–KUZIEMKO, I. (2006): The homecoming of American college women. The reversal of the college gender gap. *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 20. No. 4. 133–156. o.
- HALPERN, D. F.–BENBOW, C. P.–GEARY, D. C.–GUR, R. C.–HYDE, J. S.–GERNSBACHER, M. A. (2007): **The Science of Sex Differences in Science and Mathematics**. *Psychological Science in the Public Interest*, Vol. 8. No. 1. 1–51. o.
- HYDE, J. S.–INDBERG, S. M.–LINN, M. C.–ELLIS, A. B.–WILLIAMS, C. C. (2008): **Gender Similarities Characterize Math Performance**. *Science*, Vol. 321. No. 5888. 494–495 o.
- KAHN, S.–GINTHER, D. (2017): **Women and STEM**. NBER Working Paper, No. 23525.
- MONTMARQUETTE, C.–CANNINGS, K.–MAHSEREDJIAN, S. (2002): How do young people choose college majors? *Economics of Education Review*, Vol. 21. No. 6. 543–556. o.
- REUBEN, E.–SAPIENZA, P.–ZINGALES, L. (2014): **How stereotypes impair women’s careers in science**. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol. 111. No. 12. 4403–4408. o.
- SPELKE, E. S. (2005): **Sex Differences in Intrinsic Aptitude for Mathematics and Science? A Critical Review**. *American Psychologist*, Vol. 60. No. 9. 950–958. o.
- TURNER, S.–BOWEN, W. (1999): Choice of major. The changing (unchanging) gender gap. *Industrial and Labor Relations Review*, Vol. 52. No. 2. 289–313 o.
- VARGA JÚLIA (2006): The Role of Labour Market expectations and admission probabilities in students’ application decisions on higher education. The case of Hungary. *Education Economics*, Vol. 14. No. 3. 309–327. o.
- WAI, J.–CACCHIO, M.–PUTALLAZ, M.–MAKEL, M. C. (2010): Sex differences in the right tail of cognitive abilities. A 30-year examination. *Intelligence*, Vol. 38. No. 4. 412–423. o.
- ZAFAR, B. (2013): College major choice and the gender gap. *Journal of Human Resources*, Vol. 48. No. 3. 545–595 o.

5.4. Függelék

A felsőoktatási jelentkezéseket leíró strukturális modell

Az i -edik érettségiző azt a j -edik szakot választja a k -edik intézményben, amely a legnagyobb haszonnal jár számára:

$$U_{ijk}(X_i, \lambda_{ijk}, d_{ik}) = \alpha_0^j + \alpha_1^j X_i + \alpha_2 \lambda_{ijk} + \alpha_3 \lambda_{ijk} X_i + \alpha_4 d_{ik} + \alpha_5 d_{ik} X_i + \varepsilon_{ijk}$$

$$U_{ijk}(X_i, \lambda_{ijk}, d_{ik}) = V_{ijk}(X_i, \lambda_{ijk}, d_{ik}) + \varepsilon_{ijk},$$

ahol α_0^j az adott alternatíváspecifikus konstans, X_i a jelentkező megfigyelhető tulajdonságait leíró vektor, λ_{ijk} a bekerülési esély, d_{ik} az érettségiző középiskolájának települése és a felsőoktatási intézmény közötti utazási távolság, ε_{ijk} pedig az 1. típusú Gumbel-eloszlást követő hibatermék. Annak valószínűsége, hogy az i -edik érettségiző a j -edik programot választja a k -edik intézményben

$$P_{ijk} = \frac{\exp V_{ijk}(X_i, \lambda_{ijk}, d_{ik})}{\sum_{j \in j, k \in k} \exp(V_{ij'k'}(X_i, \lambda_{ij'k'}, d_{ik'}))} .$$

Annak valószínűsége, hogy az i -edik érettségiző bekerül a j -edik programra a k -adik. intézménybe a következő:

$$\lambda_{ijk}(X_i, cap_{jk}) = \beta_0^j + \beta_1^j X_i + \beta_2 cap_{jk} + \eta_{ijk},$$

ahol β_0^j az alternatíváspecifikus konstans, X_i a megfigyelt egyéni jellemzőket leíró vektor, cap_{jk} a k -adik intézményben a j -edik program befogadó kapacitása, η_{ijk} pedig I. típusú Gumbel-eloszlást követő hibatag. A kapacitást a felvett hallgatók összes jelentkezőhöz viszonyított arányaként definiáltuk. A kapacitás csak indirekt módon, a bekerülési esélyre gyakorolt hatásán keresztül befolyásolja egy adott továbbtanulási alternatívához köthető hasznosságot, de azt feltételezzük, hogy közvetlenül nem hat egy adott továbbtanulási alternatíva hasznosságára.